

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Lengyel István

Cím:

AZ IGAZSÁG MŰVÉSZETE

Forrás: Duse Eleonóra születésének századik évfordulója

Népszabadság

1959. 7. 3.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. fiz.)

(Oldal)

Helyszám

92

Duse Eleonóra

"1959"

SZÁZ ÉVVEL
EZELEŐTT, 1859.
október 3-án
született Duse
Eleonóra, akinek
a nevét, mint
minden idők legnagyobb tragiká-
jáét jegyezte fel a színháztörté-
nelem. A világot, imádott olasz
hazáját, Pávia mellett egy vasúti
fülkében látta meg s ez az epizód
többnek bizonyult az egyszerű
jelleknél, hiszen életének sok-sok
napját töltötte vonaton és hajón,
míg Moszkvától Dél-Amerikáig
szinte valamennyi ország szinpa-
dán újraélte és alkotta híres sze-
repeit.

Apja „capicomiko” volt, komi-
kus és színigazgató, akárcsak fel-
fedezője, Cesare Rossi, aki a leg-
kiválóbb olasz színművészeket
szerződtette társulatához. (Köztük
Flávió Andót, a nagy tragika ké-
sőbbi világjáró partnerét.)

A dicsőség nem egykönnyen
szegődött Duse mellé. Tizennégy
éves korában elvesztette édesany-
ját, aki szintén színésznő volt s a
kis Eleonóra évekig járta a nyo-
morgó vándorszínészek útját. Jú-
lia szerepében tűnt fel először Ve-
rona színpadján, s 1879-ben, húsz-
éves korában érkezett be Zola
dramatizált regénye, a Thérèse
Raquin címszerepében. Nem vé-
letlen, hogy éppen Zola hősnője-
ként találta meg helyét, mert va-
lóságérzeke és az élet realitásait
kifejező ereje hasonlóképp áradó
és hatalmas volt, mint a nagy
francia regényíróé. Csupa erő és
szenvédély, amelyet azonban bá-
mulatra méltó önuralommal szá-
bályozott a színpadon, ha ma-
gánéletében olykor el is ragadta,
mint D'Annunzióhoz fűződő ba-
rátságában.

Hatása az olasz színjátszás fej-
lődésére lemérhetetlen. Nemesak
játzott, nyugalomba vonulása
után színésziskolát is alapított,
ahonnan a modern olasz színmű-
vészet legkiválóbb művészei ke-
rültek ki. Tanítói sikerét színpadi
diadalainál is többre értékelte,
pedig bejárta a világot, s tomboló
lelkességgel ünnepelték minde-
nütt.

TOBB ALKALOMMAL ven-
dég szerepelt Budapesten is, 1892-
ben a Városligeti Színpadon,
1899-ben a Népszínházban, s utol-
jára 1907-ben a Vígsházban,
ahol a Kaméliás hölgy címszere-
pében magam is láthattam diák-
koromban és boldog vagyok, hogy
láttam. Ifjúságom egyik legmé-
lyebb hatású élményeként él

bennem a pillá-
nat, midőn Duse
éjsztét szeme fel-
ragyogott és el-
borult, míg a
szerelem szédü-

letében s lemondásában Armand
arcát simogatta.

Milyen volt? Csodálatosnak tar-
tottam, mint mindenki, aki látta,
hallotta; de hogy miért volt nagy
és utolérhetetlen, miként magya-
rázhatta volna meg a tizennégy
esztendő gimnazista, hiszen a
Budapesti Hírlap nagytekintélyű
kritikusa is bevallani kényszer-
ült: „Csodálatos művészetét meg-
határozni nem lehet, csak azt
tudjuk kideríteni, hogy minden
eszköze az igazság, semmi más,
csak az igazság, teljes mellőzése-
vel a színjátszás mostanáig szo-
kásos hatásának. Színészkedése
maga az élet. Hangja oly nemes,
egész női mivoltának varázsa, szo-
morúsága, vidámsága oly becsüle-
tes, intelligenciája olyan imponá-
ló, intuíciója oly gazdag, hogy fel-
tétlenül meghódít minden em-
bert.”

Meg is hódított, bármerre jár
is, minden embert és minden szí-
vet, bármelyik tehetségére méltó
szerepet formált valósággá. Moz-
gása, mely szinte beszédes volt
különös szint adott hangjának
Csupa ritmus volt minden moz-
dulata, mert a tánc ugyanolyan
művészi kifejező formája volt
mint a színjátszás, melynek törté-
netében új korszak megalapítójá-
ként tartják számon.

Nem játszott, élt és alkotott a
színpadon. Az utókor most, szüle-
tésének századik évfordulóján, a
nagy alkotó, az igazság művésze
emlékét idézi.

Lengyel István

